

*Наукові
перспективи*

Журнал
видається
в рамках
роботи
Видавничої
групи

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2022-4(6)

Людина та суспільство через призму науки

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

№ 4(6) 2022

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 4(6) 2022

Київ – 2022

**Public scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences
in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Public Administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 4(6) 2022

Kyiv – 2022

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4\(6\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6))

«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 4(6) 2022. С. 271.

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 06.04.2022, № 3/4-22)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: ПВНЗ Університет Новітніх Технологій, громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- **Балахтар Катерина Сергіївна** - доктор філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов Національного університету ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Бахов Іван Степанович** — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Бсльська Тетяна Валентинівна** - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- **Гбур Зоряна Володимирівна** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- **Дацій Олександр Іванович** — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Дестяр Олег Андрійович** — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)

- *Журавльова Лариса Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- *Заячківська Оксана Василівна* - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Льїна Анастасія Олександрівна* - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- *Ічанська Олена Михайлівна* - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Кайдашев Роман Петрович* — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Каламаж Руслана Володимирівна* - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- *Кардаш Оксана Любомирівна*, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- *Коваленко Олена Михайлівна* - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- *Корнієнко Петро Сергійович* - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- *Кошова Світлана Петрівна* — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- *Кравчук Володимир Миколайович* — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Литвиненко Віктор Іванович* — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Лич (Назарук) Оксана Миколаївна* - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Марушева Олександра Анатоліївна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- *Міхальський Томаш* — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- *Мізюк Вікторія Анатоліївна* – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- *Миргород-Карпова Валерія Валеріївна* - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- *Новак-Каляєва Лариса Миколаївна* — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- *Орлова Наталія Сергіївна* — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- *Павлов Костянтин Володимирович* — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Помиткін Едуард Олександрович* — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- *Помиткіна Любов Віталіївна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- *Приходькіна Наталія Олексіївна* - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- *Сапожніков Станіслав Володимирович* - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- *Сопілко Ірина Миколаївна* - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- *Титко Анна Василівна* — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- *Трушкіна Наталія Валеріївна* - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва Інституту економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- *Турчинова Ганна Володимирівна* — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- *Федоренко Владислав Леонідович* — доктор юридичних наук, професор, DтНб - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- *Хохліна Олена Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Чернуха Надія Миколаївна* — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- *Чумак Оксана Володимирівна* - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- *Якимчук Аліна Юріївна* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Яковицька Лада Савелівна* — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Uhodnikova O.I. <i>INTERACTION ANALYSIS OF THE PUBLIC AND PRIVATE SECTORS IN THE SERVICE MARKETING SYSTEM</i>	10
Вакалюк Т.А., Мінтій І.С., Гаманюк В.А., Іванова С.М. <i>ВРАХУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПРОЄКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ПІДГОТОВКОЮ ПЕРЕМОЖЦІВ У КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ</i>	22
Гарбар С.В. <i>КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ВИХОВАНOSTI КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	35
Глумакова О.І. <i>ТРУДНОЩІ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОГО ВМІННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ</i>	49
Гончарук В.В., Декарчук М.В., Мартиненко О.М., Сизихін С.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ І МОТИВІВ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	58
Горицька О.В. <i>МОДЕЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІНДЕКСНОГО ПІДХОДУ</i>	71
Гук Л.І., Кушка Б.Г. <i>СИСТЕМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КАНАДИ (ЗА ПЕДАГОГІЧНИМИ ПОГЛЯДАМИ ЕГЕРТОНА РАЄРСОНА)</i>	82
Замрозевич-Шадріна С.П. <i>ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	93
Ключкович Т.В. <i>ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ</i>	101

УДК 378.4 (437.6)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4\(6\)-101-109](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6)-101-109)

Ключкович Тетяна Василівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 88016, м. Ужгород, вул. Університетська, 14, тел.: (0312)64-03-14, <https://orcid.org/0000-0003-3702-1086>

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті проаналізовано ретроспективу та сучасний стан європеїзації вищої освіти в Словацькій Республіці. Висвітлено розуміння європеїзації вищої освіти як багаторівневого та багатовекторного процесу. Основний фокус дослідження зосереджено на державному рівні європеїзації вищої освіти в Словаччині. Проаналізовано стратегію європеїзації вищої освіти в Словаччині. Визначено, що реалізація стратегії європеїзації вищої освіти є одним із пріоритетних завдань державної політики у Словацькій Республіці. Окреслено нормативні та концептуальні основи європеїзації вищої освіти в Словаччині. Проаналізовано ключові документи, які визначають стратегію європеїзації вищої освіти в Словацькій Республіці. З'ясовано ключові напрями європеїзації вищої освіти та особливості її реалізації в Словаччині. Національна стратегія розвитку вищої освіти спрямована на підвищення якості освіти шляхом інтернаціоналізації, посилення доступності міжнародного досвіду під час навчання у ВНЗ та модернізацію вищої освіти в умовах європеїзації. У Словаччині на державному та інституційному рівнях розроблено комплекс заходів з інтернаціоналізації освітніх програм, поширення різних форм академічної мобільності, активізації міжнародної співпраці між університетами. Підкреслено, що важливим кроком в європеїзації вищої освіти Словаччини стала реалізація програм навчання впродовж усього життя. Складовою євроінтеграційних реформ є також європеїзація державного управління вищою освітою. На основі аналізу актуального стану інтернаціоналізації у Словаччині зроблено висновок, що система вищої освіти країни характеризується значним ступенем європейської інтегрованості та міжнародної відкритості. Як частина Європейського простору вищої освіти словацька освіта дотримується принципів співпраці, координації та впорядкування спільної діяльності.

Ключові слова: Словацька Республіка, європеїзація, інтернаціоналізація вищої освіти, вищі навчальні заклади.

Klyuchkovych Tetyana Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Uzhhorod National University, 88016, Uzhhorod, University Str., 14, tel.: (0312)64-03-14, <https://orcid.org/0000-0003-3702-1086>

EUROPEANIZATION OF HIGHER EDUCATION IN THE SLOVAK REPUBLIC: NORMATIVE FRAMEWORK AND IMPLEMENTATION AREAS

Abstract. In the article the retrospective and the current situation in the field of Europeanization of higher education in the Slovak Republic has been analyzed. The understanding of Europeanization of higher education as a multilevel and multivector phenomenon is revealed. The main focus of the study is on the state level of Europeanization of higher education in Slovakia. The higher education Europeanization strategy in the Slovak Republic is analyzed. It is defined that implementation of Europeanization strategy is one of the priority tasks for the public policy in the Slovak Republic. The normative and conceptual bases of Europeanization of higher education in Slovakia are outlined. The key documents that determine the higher education Europeanization strategy in the Slovak Republic have been analyzed. The key directions of Europeanization of higher education and the peculiarities of its implementation in Slovakia are clarified. The national strategy for the development of higher education aims at increasing the quality of education through internationalization, increasing the availability of international experience during university studies and modernizing higher education in the context of Europeanization. In Slovakia, at the state and institutional levels, a set of measures has been developed to internationalization of educational programs, spread various forms of academic mobility, and intensify international cooperation between universities. In Slovakia, a set of measures has been developed at the state and institutional levels. It includes the internationalization of educational programs, the introduction of various forms of academic mobility, and the intensification of international cooperation between universities. It was emphasized that an important step in the Europeanization of higher education in Slovakia was the implementation of lifelong learning programs. Europeanization of public administration of higher education is also a component of European integration reforms. Based on the analysis of the current state—of internationalization in Slovakia, it is concluded that the country's higher education system is characterized by a significant degree of European integration and international openness. As part of the European Higher Education Area, Slovak higher education adheres to the principles of cooperation, coordination and streamlining of joint activities.

Keywords: Slovak Republic, Europeanization, internationalization of higher education, higher education institutions.

Постановка проблеми. В умовах реалізації Україною стратегічного курсу на інтеграцію в європейський освітній простір особливий інтерес привертає політика окремих країн, які успішно реалізують європейський вектор розвитку вищої школи. Досвід Словацької Республіки (далі СР) є цікавим для України з огляду на близький соціально-структурний та історичний контекст перетворень, зважене визначення цілей і механізмів реформ у євроінтеграційному напрямі.

Європеїзація вищої освіти – це багатовимірне явище, що знаходить свій прояв в історичному, державно-політичному, інституційному та культурно-ціннісному аспектах. Європеїзацію вищої освіти слід розуміти як процес проникнення європейського виміру в національну політику та її адаптації до загальноєвропейської політики, зокрема щодо впровадження стандартів Болонського процесу та розбудови Європейського простору вищої освіти (далі ЄПВО). Євроінтеграційний процес значною мірою вплинув на трансформацію освітніх інститутів національних держав. Європеїзація як стратегія і процес розвитку вищої освіти не обмежується територіальним окресленням взаємодії європейських країн, виробленням спільних підходів до розв’язання функціональних завдань чи розбудови інституційного дизайну. Європеїзація освіти передбачає також взаємоузгодження європейських світоглядних орієнтирів з національними духовними цінностями, адже «формування вищої освіти, як показує світовий досвід, може бути успішним тільки в тому випадку, якщо національна освіта не втрачає своїх здобутків, а органічно вписується у європейські інтеграційні аксіологічні орієнтири Болонського процесу» [1, с. 182].

Європеїзація вищої освіти як процес інституціалізації формальних і неформальних правил (або адаптації до європейських норм), розроблених на рівні наднаціональних і національних структур, може розглядатися на макрорівні (система вищої освіти), мезорівні (університети та їх організаційні підрозділи) та мікрорівні (науковці, студенти, адміністративний персонал тощо)» [12, с. 19]. У рамках даної статті увага концентрується на макрорівні державної освітньої політики Словацької Республіки, на якому визначаються стратегія, концептуальні та правові засади європеїзації, а також механізми реалізації запланованих заходів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання євроінтеграції вищої освіти Словаччини з різних ракурсів досліджували Я. Захарова, Б. Косова, А. Петрасова, Ш. Порубський та ін. Автори розкривають особливості, переваги та тенденції розвитку вищої освіти Словаччини в євроінтеграційному контексті, окреслюють можливості вдосконалення нормативного, організаційного, кадрового та фінансового забезпечення словацької вищої школи в нових умовах. Проблеми європеїзації вищої освіти є предметом постійних обговорень на різних політико-владних рівнях Словаччини та ЄС, що знаходить відображення у прийнятті відповідних національних і міжнародних документів [4–11].

Метою статті є з'ясування нормативних і концептуальних основ європеїзації вищої освіти в Словаччині, а також ключових напрямів та особливостей її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Як історичний процес європеїзація вищої освіти у Словаччині характеризувалася різною інтенсивністю, що обумовлено впливом політичних, економічних, соціально-демографічних чинників. Чітка націленість вищої освіти на європейський вектор розвитку була визначена вже в контексті посткомуністичних перетворень на початку 1990-х рр. у федеративній Чехословаччині. У самостійній Словацькій Республіці (з 1993 р.) курс на європейську інтеграцію знайшов своє продовження, але здебільшого декларативне. Політичний контекст освітніх перетворень засвідчував, що їхні цілі коливалися між відкритістю (європеїзацією) та закритістю (націоналізацією) [3, с. 82]. Динаміка в європейському напрямку відображалася насамперед в діяльності окремих університетів, які реалізували в 1990-х рр. міжнародні проєкти в рамках європейських програм.

Значні зміни в освітній політиці Словаччини намітилися в другій половині 1990-х рр. Розглядаючи історію розвитку вищої педагогічної освіти в незалежній Словаччині, Б. Косова виокремлює окремих етап (з 1996/7 по 2004 рр.), пов'язаний з конструюванням нових концептуальних основ розвитку педагогічної освіти та її європеїзації [14, с. 22–28]. Прихід до влади в 1998 р. демократичних політичних сил на чолі з М. Дзуріндою та реалізація масштабних євроінтеграційних реформ сприяли змінам у розвитку системи вищої освіти в напрямку її європеїзації. Подальші урядові кроки у 2000-х рр. були направлені на імплементацію реформ вищої освіти в Словаччині.

Важливим чинником перетворень у напрямку європеїзації вищої школи став вступ Словаччини в ЄС (2004 р.), що передбачив комплекс заходів з виконання політичних угод і дотримання міжнародних зобов'язань. Перед Словаччиною відкрилися можливості широкої міжнародної співпраці та долучення до програм ЄС у сфері науки, освіти та професійної підготовки. У фінансово-ресурсному аспекті розвитку вищої освіти важливо те, що Словаччина отримала доступ до європейських структурних фондів.

Входження Словаччини до європейського освітнього простору уможливлено низкою концептуальних документів національного та загальноєвропейського рівня. З-поміж основних міжнародних документів насамперед варто виокремити Болонську декларацію (1999 р.) [10], підписавши яку, Словаччина взяла на себе ряд зобов'язань щодо модернізації вищої освіти відповідно до європейських стандартів. Також Словаччина приєдналася до інших документів, які були ухвалені в процесі розбудови ЄПВО (Празьке комюніке 2001 р., Берлінське комюніке 2003 р., Бергенське комюніке 2005 р. та ін.). Процес створення ЄПВО багато в чому визначив напрями реформування системи вищої освіти Словаччини. В умовах розгортання Болонського процесу та європейської інтеграції Словаччини відбувався адаптаційний тиск в

напрямку європеїзації освітніх інституцій і практик. Водночас реформування та інтеграція національних освітніх систем у рамках ЄПВО не зумовило їх уніфікацію, а тільки розвиток відповідно до спільно погоджених норм і доступ до різноманітних навчальних, наукових, культурних надбань країн-членів.

Європеїзація вищої освіти як стратегічна ціль розвитку Словаччини знайшла своє відображення на рівні національного законодавства. Нормативно-правові засади для запровадження стандартів Болонського процесу й подальшого поступу Словаччини в рамках ЄПВО були закладені у 2002 р. Законом «Про вищі школи» [15] і Постановою «Про кредитну систему навчання» [13]. Розвиток європейської освітньої та наукової співпраці нормативно проголошувався одним із ключових завдань словацьких університетів [15, с. 1462]. Відповідно до законодавчих документів була запроваджена кредитна система навчання на базі ECTS, реструктуризована система навчальних спеціальностей, забезпечена багаторівнева система контролю за якістю вищої освіти з боку національних і міжнародних організацій, модернізовано освітні програми та навчальний процес у цілому.

Європейський напрям розвитку вищої освіти Словаччини зафіксований у таких загальнонаціональних документах: «Концепція подальшого розвитку вищої освіти в Словаччині на XXI століття» [11], «Національна стратегія глобальної освіти на період 2012–2016 рр.» [5], «Довгостроковий план освітньої, дослідницької, інноваційної та іншої творчої діяльності для вищих навчальних закладів на 2016–2021 рр.» [4], «Національна програма розвитку виховання та освіти (2018–2027)» [6]. У 2021 р. Уряд СР прийняв два стратегічних документи: «План відновлення і стійкості Словацької Республіки» [7] та «Стратегія інтернаціоналізації вищої освіти до 2030 року», – якими передбачено комплекс реформ і ресурсів для посилення європеїзації та інтернаціоналізації вищої освіти [9]. Також у програмі діяльності чинного Уряду СР визначено стратегічною ціллю розбудову якісної, конкурентоспроможної та ефективною вищої освіти в європейському вимірі [8, с. 76]. На сучасному етапі національна стратегія розвитку вищої освіти Словаччини спрямована на покращення її якості шляхом інтернаціоналізації, посилення міжнародної відкритості та доступності університетського навчання, модернізацію освітніх і наукових складових у контексті європеїзації.

Створення і вдосконалення нормативно-правових, концептуальних основ європеїзації словацької вищої освіти обумовило ресурсне забезпечення і практичну реалізацію структурних державних реформ та освітніх ініціатив.

На посилення європейського виміру вищої освіти націлена політика інтернаціоналізації, яка на сучасному етапі системно реалізується у Словаччині, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні освітніх закладів. Цілі та пріоритети національної стратегії Словаччини співвідносяться із загальноєвропейською політикою інтернаціоналізації вищої освіти.

Національна «Стратегія інтернаціоналізації вищої освіти до 2030 року», ухвалена в 2021 р., окреслює комплекс заходів, які повинні підвищити якість і конкурентоздатність словацької освіти в рамках європейського простору та в глобальному масштабі [9]. В даному контексті національна політика інтернаціоналізації націлена на такі ключові завдання: розширити можливості для ефективного партнерства із закордонними університетами; стимулювати словацькі університети до запровадження міжнародних складових в різних сферах діяльності; сформувати пропозицію якісних навчальних програм з міжнародним реноме; надати випускникам університетів знання, навички та компетенції, які необхідні для реалізації на глобальному ринку праці та ін. [9, с. 11].

Для сприяння привабливості європейської освітньої моделі, як однієї з ключових цілей Болонського процесу, на державному та інституційному рівнях Словаччини розроблено комплекс заходів з інтернаціоналізації освітніх програм, поширення різних форм академічної мобільності, організаційної підтримки закордонних стажувань студентів і викладачів, активізації міжнародної співпраці між університетами. Впровадження стандартів Болонського процесу на мікрорівні мало важливе значення для студентів в аспекті розширення індивідуальних можливостей навчання. Здобутками інтернаціоналізації словацької вищої освіти є поглиблення її європейської інтегрованості, розширення міжнародних контактів університетів, підвищення їх конкурентоспроможності [2, с. 353].

Важливим напрямом є співпраця Словаччини з європейськими структурами щодо забезпечення якості вищої освіти. Система європейських стандартів для забезпечення якості освіти у рамках ЄПВО має регулятивне значення для Словаччини. Завдяки співпраці державного освітнього інспекторату з громадськими організаціями та європейськими рейтинговими агентствами в Словаччині розбудовано багаторівневу систему моніторингу, контролю і забезпечення якості вищої освіти. В даному контексті важливе значення має діяльність таких незалежних європейських організацій як Європейська асоціація університетів (EUA), Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та ін. Міжнародне оцінювання діяльності словацьких університетів фіксує сучасний стан розвитку вищої освіти, сприяє вдосконаленню навчального процесу та усталенню культури якості в освітній системі.

Важливим кроком в європеїзації вищої освіти Словаччини став запуск програм навчання впродовж усього життя. З 2007 р. Словаччина долучилася до проєкту ЄС «Програма навчання впродовж життя». В цьому напрямку було реалізовано складові програм Comenius, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Erasmus, Jean Monnet та ін. Динамічність і перспективність програм навчання впродовж життя полягає в тому, що вони орієнтуються на попит ринку праці, сприяють оптимізації професійно-кваліфікаційної структури працівників освітньої сфери

та підвищують рівень її конкурентоспроможності [3, с. 178]. Для реалізації програм навчання впродовж життя у Словаччині діють інституції, акредитовані відповідні освітні програми, впроваджуються європейські та національні проекти.

Паралельно з європеїзацією освіти та науки у Словаччині відбувається європеїзація державного управління вищою освітою, модернізація адміністрування та освітньої інфраструктури. У Словаччині впроваджена т.зв. «державно-громадська модель» управління вищою освітою, яку вирізняють ряд прогресивних характеристик: поєднання діяльності державних і громадських суб'єктів в управлінні освітніми установами; розподіл повноважень і відповідальності між державою та університетами; автономність навчальних закладів від профільного міністерства, забезпечення широких прав і свобод в рамках функціонування факультетів; підтримка урядом різнорівневого академічного середовища (наглядові ради, факультети). Ці зміни відіграли важливу роль у європеїзації механізмів управління навчальними закладами, що передбачають децентралізацію управління вищою освітою і посилення автономії ВНЗ. Водночас словацький уряд зберіг за собою дієві інструменти для участі в управлінні університетами через багаторівневу систему впливу та контролю їхньої діяльності (насамперед фінансової), щоб запобігти ризикам концентрації, монополізації управління освітніми закладами та мінімізувати можливі зловживання у цій сфері [3, с. 169–170].

У процесі європеїзації вищої освіти поряд з перевагами проявилися також деякі труднощі щодо врахування національних особливостей словацької моделі підготовки фахівців, функціональної інтегрованості навчального процесу, збалансованого співвідношення між академічно-теоретичною та професійно-практичною складовими підготовки педагогічних кадрів та ін.

В контексті врахування словацького досвіду європеїзації вищої освіти на особливу увагу заслуговують такі аспекти: реалізація системних підходів у сфері інтернаціоналізації освіти на загальнодержавному та інституційному рівнях; посилення міжнародного виміру освітніх програм; впровадження комплексу маркетингових заходів з метою просування привабливого іміджу університетів за кордоном; модернізація змісту вищої педагогічної освіти; удосконалення управління системою вищої освіти та ін.

Висновки. Посткомуністична трансформація словацької вищої освіти мала проєвропейську спрямованість, яка стала ще більш виразною та інтенсивною в контексті реалізації країною курсу на вступ до ЄС. Євроінтеграційні прагнення Словаччини та вплив європейської спільноти стали ключовими чинниками перетворень у системі вищої освіти. Завдяки створенню нормативно-правових, концептуальних і ресурсних основ європеїзації вищої освіти Словаччині вдалося забезпечити динаміку структурних реформ та інституційних ініціатив у цій сфері. З-поміж ключових напрямів європеїзації вищої освіти Словаччини слід виокремити: реалізацію ключових цілей Болонського процесу,

інтернаціоналізацію освіти та науки, співпрацю з європейськими структурами щодо забезпечення якості вищої освіти, впровадження програм навчання впродовж усього життя, удосконалення управління системою вищої освіти та ін. В результаті перетворень європейські освітні принципи стали важливою складовою національної освітньої політики Словаччини, поглибилася інтернаціоналізація її освітнього та наукового простору, країні вдалося досягти гармонізації розвитку національної вищої освіти із загальноєвропейськими трендами.

Література:

1. Клімова Г. Історія Болонського процесу: аксіологічні орієнтири розвитку європейської вищої освіти. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2014. № 3. С. 182–192.
2. Ключкович Т., Ключкович А. Інтернаціоналізація вищої освіти в Словаччині: цільові пріоритети та особливості реалізації. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»): журнал.* 2022. № 2(7). С. 344–355. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-344-355](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-344-355)
3. Ключкович Т. Інтеграція системи вищої педагогічної освіти Словацької Республіки у європейський освітній простір: дис. канд. пед.наук. Ужгород, 2017. 268 с.
4. Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl na roky 2016–2021. URL: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/16097/2>
5. Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012–2016. URL: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/Narodna-strategia.pdf>
6. Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018–2027). URL: <https://www.minedu.sk/17786-sk/narodny-program-rozvoja-vychovy-a-vzdelavania/>
7. Plán obnovy. MFSR, 2021. URL: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Plan_obnovy_a_odolnosti.pdf
8. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021–2024. URL: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677>
9. Stratégia internacionalizácie vysokého školstva do roku 2030. MŠVVŠSR, 2021. URL: <https://www.minedu.sk/data/att/21457.pdf>
10. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education. URL: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf
11. Uznesenie vlády SR 685/2000 z 30. augusta 2000 k návrhu koncepcie ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. Storočie. URL: http://www.vlada.gov.sk/uznesenia/2000/0830/u_0685_2000.html
12. Vukasovic M. European Integration in Higher Education in the Western Balkan Countries. A review of literature. *EIHER-WBC Working Paper Series.* 2012. No. 1. URL: http://www.herdata.org/public/2012-1_Vukasovic.pdf
13. Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 27. septembra 2002 o kreditovom systéme štúdia. *Zbierka zákonov.* 2002. Č. 239. S. 6250–6264.
14. Vysokoškolské vzdelávanie učiteľov: vývoj, analýza, perspektívy / B. Kosová et al. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2012. 143 s.
15. Zákon č. 131/2002 z 21. februára 2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zbierka zákonov.* 2002. Č. 58. S. 1462–1514.

References:

1. Klimova, G. (2014). Istoriiia Bolonskoho protsesu: aksiolohichni oriientyry rozvytku yevropeiskoi vyshchoi osvity [History of the Bologna process: axiological orientations development of the european higher education]. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia - Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law Academy of Ukraine. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 3, 182–192 [in Ukrainian].
2. Klyuchkovych, T., Klyuchkovych, A. (2022). Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity v Slovachchyni: tsilovi priorytety ta osoblyvosti realizatsii [Internationalization of higher education in Slovakia: target priorities and features of implementation]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Serii «Pedahohika», Serii «Psykholohiia», Serii «Medytsyna») - Perspectives and Innovations of Science (Pedagogy Series, Psychology Series, Medicine Series)*, 2(7), 344–355. Retrieved from: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-344-355](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-344-355) [in Ukrainian].
3. Klyuchkovych, T. (2017). Intehratsiia systemy vyshchoi pedahohichnoi osvity Slovatskoi Respubliky u yevropeiskyi osvitnii prostir: dys. kand. ped.nauk [Integration of the Higher Pedagogic Education System of the Slovak Republic into the European Educational Space]. *Candidate's thesis*. Uzhhorod [in Ukrainian].
4. Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl na roky 2016–2021. Retrieved from: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/16097/2> [in Slovak].
5. Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012–2016. Retrieved from: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/Narodna-strategia.pdf> [in Slovak].
6. Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018–2027). Retrieved from: <https://www.minedu.sk/17786-sk/narodny-program-rozvoja-vychovy-a-vzdelavania/> [in Slovak].
7. Plán obnovy. MFSR, 2021. Retrieved from: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Plan_obnovy_a_odolnosti.pdf [in Slovak].
8. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021–2024. Retrieved from: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677> [in Slovak].
9. Stratégia internacionalizácie vysokého školstva do roku 2030. MŠVVŠSR, 2021. Retrieved from: <https://www.minedu.sk/data/att/21457.pdf> [in Slovak].
10. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education. Retrieved from: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf [in English].
11. Uznesenie vlády SR 685/2000 z 30. augusta 2000 k návrhu koncepcie ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. Storočie. Retrieved from: http://www.vlada.gov.sk/uznesenia/2000/0830/u_0685_2000.html [in Slovak].
12. Vukasovic, M. (2012). European Integration in Higher Education in the Western Balkan Countries. A review of literature. *EIHER-WBC Working Paper Series*, 1. Retrieved from: http://www.herdata.org/public/2012-1_Vukasovic.pdf [in English].
13. Zákon č. 131/2002 z 21. februára 2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zbierka zákonov*, 58, 1462–1514 [in Slovak].
14. Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 27. septembra 2002 o kreditovom systéme štúdia. *Zbierka zákonov*, 239, 6250–6264 [in Slovak].
15. Kosová, B. (Ed.) (2012). Vysokoškolské vzdelávanie učiteľov: vývoj, analýza, perspektívy. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB [in Slovak].

Журнал

***«Наукові інновації та
передові технології»***

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 4(6) 2022

Підписано до друку 07.04.2022 р.
Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
, e-mail: gotoprint@gmail.com